

ปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบันและแนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต

Factors Affecting Higher Education System in Thailand Today
and Future Trends of Thai Educationพระธีรวัฒน์ อ้นเต้ง^{1*}Phra Teerawat Oanteng^{1*}^{1*} สาขาวิชาอุดมศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร^{1*} Higher Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

Received: May 6, 2023 Revised: June 28, 2023 Accepted: July 3, 2023

บทคัดย่อ

ประเด็นหลักสำคัญในการนำเสนอใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาไทยในปัจจุบัน และ 3) เพื่อศึกษาแนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต เป็นการวิจัยเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นที่ 1 การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีกระบวนการสร้างความรู้ให้อาจารย์พัฒนาสื่อการเรียนการสอน พร้อมทั้งพัฒนาแบบประเมินการสอนของอาจารย์ ประเด็นที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาไทยในปัจจุบัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านระบบราชการ ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านคุณธรรมจริยธรรม และประเด็นที่ 3 แนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต ภายใต้การใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ต้องมีการปรับตัวในด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองที่มีความเป็นพลวัต

คำสำคัญ: การศึกษาไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาไทย ในปัจจุบันและไทยในอนาคต

Abstract

The three main issues examined were 1) to study Thai higher education, 2) to study factors affecting Thai education at present, and 3) to study trends in Thai education in the future. This paper is a research document content analysis. The results of the study for issue 1 in Thai higher education. There is student-centered teaching a learning management. There is a process to create the knowledge base of teachers to develop instructional materials as well as developing a teaching evaluation form for instructors. In regard to issue 2, factors which affect Thai education at present are related to technology, economic factors, bureaucratic factors, political factors and moral and ethical factors. In regard to issue 3, Trends in Thai education in the future under the National Education Plan Acts (Acts) need to be adjusted in terms of socio-economic aspects and dynamic politics.

Keywords: Thai education, factors affecting Thai education, Thai Education in the future

*Corresponding author. Tel: 062 986 3735

Email address: mcu60.teerawat@gmail.com

บทนำ

ในปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยเป็นการศึกษาที่จัดตามบริบทของการจัดการศึกษา โดยภาครัฐจะเข้ามาดูแลโดยตรงและเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา สำหรับการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทยนั้นได้กำหนดให้พลเมืองไทยต้องจบการศึกษาอย่างน้อยที่สุดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้นการศึกษานับว่ามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาบุคลากรตลอดจนไปถึงเป็นพื้นฐานของการพัฒนาส่วนอื่น ๆ การพัฒนาคนสามารถทำได้หลาย ๆ รูปแบบ ที่สำคัญการพัฒนาคนคือการให้การศึกษา ดังนั้นการพัฒนาประเทศต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาคนโดยต้องคำนึงถึงการศึกษาเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาก การศึกษาก็ต้องพัฒนาไปให้ทันกับโลก

ในประเด็นนี้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาถึงระบบการศึกษาในประเทศไทย จะต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเป็นพลวัต และเป็นที่น่าสนใจจากสังคม ซึ่งปัจจุบัน การศึกษาในประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนที่ดีในการพัฒนาระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย และปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาไทยในปัจจุบัน ตลอดจนรวมถึงแนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและสร้างทักษะของบุคคลให้รู้จักดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข มีพฤติกรรมใฝ่รู้ที่จะเป็นพลังปัญญาเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประเทศไทยมีแผนการศึกษาแห่งชาติที่จะมุ่งสร้างความตระหนักของคนไทยในการจัดการศึกษา โดยให้มีการร่วมมือกัน 3 ด้านคือ ด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการและจัดการศึกษา (ปรีดี พุมเมฆ, 2560)

ปรีดี พุมเมฆ (2560) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยในสภาวะปัจจุบันไว้ ดังนี้

1. จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับอาจารย์ผู้สอน โดยในระดับมหาวิทยาลัยจัดอบรมให้ความรู้ทางด้าน Basic Teaching แก่อาจารย์ใหม่ทุกคน
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์พัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการให้ทุนสนับสนุนการผลิตบทเรียน virtual classroom และ CAI และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการโดยจัดทำโปรแกรมกลางของมหาวิทยาลัยที่ใช้ในการจัดทำบทเรียน virtual classroom
4. พัฒนาแบบประเมินการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษาให้มีข้อความเกี่ยวกับการสอนของอาจารย์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาไทยในปัจจุบัน

ประหยัด พิมพา (2561) ได้กล่าวว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อแนวโน้มของการศึกษาในประเทศ แท้จริงแล้วไม่ได้มีเพียงเรื่องของกระบวนการสอน ครูผู้สอน หรือตัวเด็กเองเพียงเท่านั้น แต่รวมไปถึงปัจจัยภายนอกที่สำคัญและมีผลกับความสำเร็จ และการพัฒนาของการศึกษาในประเทศจะพัฒนาได้ดีขึ้นมากน้อยเพียงใด จะเจริญทัดเทียมหรือมากกว่าประเทศอื่น ๆ ได้นั้นจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ศึกษาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ด้วย ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อแนวโน้มของการศึกษาไทยในอนาคต มี 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมีผลต่อการกำหนดคุณสมบัติและคุณภาพของแรงงานในอนาคต เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีการขนส่ง เทคโนโลยีการผลิต นวัตกรรมเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ ฯลฯ มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้มีประโยชน์ในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ ดังนั้นการจัด

การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในหลักสูตรการเรียนการสอน และการปรับปรุงให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

ยีน ภู่วรรณ (2551) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับโลกครั้งยิ่งใหญ่ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต หรือกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ ยังมีผลกระทบต่อทุกสิ่งทุกอย่างทั้งในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาและอื่น ๆ เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ลักษณะเด่นที่สำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ในการประกอบการทางด้านเศรษฐกิจ การค้าและการอุตสาหกรรม จำเป็นต้องหาวิธีการในการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน คอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารช่วยให้เกิดระบบอัตโนมัติ เช่น ด้านธนาคารและการเงิน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระบบฝากถอนอัตโนมัติ ระบบโอนเงินด้วยเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ในด้านอุตสาหกรรม ใช้ช่วยระบบควบคุมการออกแบบ ควบคุม การผลิตการบรรจุหีบห่อ ฯลฯ ในด้านธุรกิจการบิน การโรงแรม การท่องเที่ยว การควบคุมระบบการจราจรทางอากาศ ฯลฯ

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ตลาดการศึกษา เนื่องจากการกำหนดลักษณะของแรงงานที่ต้องการ เช่น เศรษฐกิจใหม่จะแข่งขันกันด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งต้องอาศัยการวิจัยและพัฒนา ดังนั้น การศึกษาต้องพัฒนาคนให้มีทักษะการทำวิจัย ให้สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ที่มีคุณค่าต่อระบบเศรษฐกิจ การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า และเงินลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ต้องลดการกีดกันการแข่งขันเท่านั้น ยังต้องแข่งขันกันด้วยสินค้าที่มีคุณภาพ ซึ่งต้องอาศัยแรงงานที่มีฝีมือ มีทักษะความสามารถที่หลากหลาย เช่น ความรู้ด้านเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ การบริหาร ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

3. ปัจจัยด้านระบบราชการ เนื่องจากการทำงานตามระบบราชการไทยมักทำงานแบบต่างคนต่างทำ ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีลักษณะของการรวมศูนย์ที่ส่วนกลางเพิ่มมากขึ้นไป การทำงานแบบราชการที่ยึดกฎระเบียบตายตัว ขาดความยืดหยุ่น และการเอื้อต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษาและครูบางส่วนที่ไม่ยอมปรับตัว (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาเคลื่อนไป จึงมีความอย่างยุ่งยากลำบาก เนื่องด้วยระบบราชการเป็นอุปสรรค ซึ่งเกิดจากความล่าช้าในการประสานงาน เนื่องจากการทำงานตามระบบราชการไทยมักทำงานแบบต่างคนต่างทำ ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน

4. ปัจจัยด้านการเมือง การปฏิรูปการศึกษาขึ้นอยู่กับการเมืองเป็นส่วนใหญ่แต่ถ้าระบบการเมืองมีเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคก็จะทำให้การเมืองไทยไม่ก้าวหน้า เช่น การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญว่าการกระทรวงศึกษาธิการบ่อย ๆ ความไม่สอดคล้องของเป้าหมายของการจัดการศึกษากับเป้าหมายทางการเมือง (สุภารัตน์ แซ่อ้อ, 2555)

5. ปัจจัยด้านคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมที่จำเป็นจะต้องมีการปลูกฝังหรือพัฒนาให้เกิดขึ้นตามกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น สังคมจะเจริญงอกงามได้คนในสังคมจะต้องมีคุณธรรม การพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคล จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมระดับภาพรวม จึงได้สังเคราะห์คุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวม โดยแบ่งออกเป็น 4 มิติ คือ 1) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน การพึ่งตนเอง ความมีวินัย ความรับผิดชอบ 2) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง ได้แก่ ฉันทะ ความศรัทธา สัจจะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ และความกตัญญู 3) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้งได้แก่ ความมีสติ ความรอบคอบ และความตั้งใจให้ดี และ 4) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อกัน ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอาเปรียบผู้อื่น และความอะลุ่มอล่วยถ้อยที่ย่อยอาศัยกัน (รุ่งนภา ตั้งจิตเจริญกุล และคณะ, 2560)

แนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต

ประหยัด พิมพ์ (2561) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์การศึกษาในประเทศไทยภายใต้การใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) การศึกษาแห่งชาติ รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อีกทั้งความพยายามของทุกส่วน ในการมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมานั้นสามารถมองเห็นถึงสภาพที่ยังไม่มีการพัฒนาอย่างชัดเจนเท่าที่ควร

1. การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกส่งผลให้สังคมไทยเกิดการปรับตัวเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมือง การศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้งแนวคิด สารระ ตลอดจนแนวทางในการจัดการ การศึกษาในฐานะเป็นเครื่องมือหรือวิธีการที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลในชาติให้พร้อมรับและปรับตัวให้สอดคล้องเหมาะสม กับการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกทุกรูปแบบ จากปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาไทยในปัจจุบัน ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งประกอบด้วย 1. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี 2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 3. ปัจจัยด้านระบบราชการ 4. ปัจจัยด้านการเมือง 5. ปัจจัย ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ดังนั้น เป้าหมายของการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 คือ การสร้างปัญญาชนป้อนเข้าสู่สังคมไทย ปัญญาชน ดังกล่าวมี 2 ระดับ คือ

ประชาชนี หมายถึง ประชาชนที่ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต การใช้วิจารณญาณในการดำเนินชีวิตมากกว่า การตอบสนองอารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการของตนเอง

ปราชญ์อาชีพ หมายถึง ชนชั้นนำทางปัญญาของสังคมที่ทำหน้าที่เป็น “นักคิด” ทางปัญญาของสังคม คนกลุ่มนี้ ได้แก่ นักวิชาการ ผู้บริหาร และผู้ปกครองประเทศ หรืออาจดำรงตำแหน่งอาชีพหรือสถานะสังคมใด ๆ ก็ได้ ปราชญ์อาชีพจะเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงประเทศและเป็นผู้นำด้านความคิดของบ้านเมือง

หัวใจของการจัดการศึกษา จึงควรมุ่งสร้างคนในประเทศทุกคนให้มีปรัชญาการมองโลกที่ถูกต้อง เพราะ ปรัชญาการมองโลกเป็นพื้นฐานที่รองรับทิศทางที่สร้างความเจริญและสร้างความสงบสุขให้แก่ตนเองและแก่สังคม ส่วนปัจจัย ที่ทำให้เกิดปรัชญาในการมองโลกมีหลายปัจจัยรูปแบบของการศึกษาที่สร้างปัญญา เป็นระบบการศึกษาที่มีความสมดุล ระหว่างการศึกษาเชิงทฤษฎีกับชีวิตจริง เป็นระบบที่สอนคนให้คิดเป็น วิเคราะห์เป็น และประยุกต์ใช้เป็น หลักสูตรการศึกษามี ความสมดุลระหว่างความเป็นท้องถิ่นและความเป็นสากล เป็นระบบการศึกษาที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การศึกษา เพื่อความรู้ (knowledge) การศึกษาเพื่อสร้างทักษะ (skill) และการศึกษาเพื่อสร้างคุณลักษณะชีวิต (character) เป็นระบบ การศึกษาเพื่อทุกคน ทุกระดับสติปัญญา เป็นระบบการศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกในอุดมการณ์ประชาธิปไตย เป็นระบบ การศึกษาที่เน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ระบบการเรียนการสอนเน้นสิ่งที่ประเทศไทยมีอยู่เป็นเอกลักษณ์ และสอน โดยเป็นแบบอย่างให้ทำตาม (role modeling) เป็นระบบการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีเครือข่าย การสร้างปัญญาวิถี 3 เครือข่าย คือ เครือข่ายของเด็กวัยเรียน เครือข่ายคนวัยทำงาน และเครือข่ายคนในชุมชน

สิปพนนท์ เกตุทัต (2538) กล่าวถึงวิสัยทัศน์การศึกษาไทยในอนาคต สรุปได้ดังนี้ เป็นระบบการศึกษาที่ เพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคล ครอบครัวยุค และชุมชนด้วยการส่งเสริมทักษะเกี่ยวกับการเรียนรู้ เพื่อสามารถพัฒนาตนเอง ได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถรับข่าวสารใหม่ด้วยการคิด วิเคราะห์ รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนสามารถฝึกกำลังเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพปัญหาไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ ปรัชญาการศึกษา ในอนาคต ถือว่าชีวิตที่มีความสุขคือ ชีวิตที่มีการเรียนรู้ และพัฒนาคนให้เป็นผู้สร้างมากกว่าผู้เสพ เป้าหมายของการจัด การศึกษา ได้แก่ มุ่งสร้างให้คนมีความมั่นใจและเป็นตัวของตัวเอง มุ่งสนองปัญญามากกว่าค้นหา มุ่งพัฒนาจิตใจของความเป็น มนุษย์ที่วัดไม่ได้ด้วยวัดบัตร์ ส่งเสริมอิสรภาพของปัจเจกบุคคล ส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมต่อกันด้านกระแสวัฒนธรรมและบริโภค นิยม ปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ เนื้อหาของการศึกษาจะเน้นการสอนวิชาสุนทรียะศึกษาและพลศึกษา ซึ่งจะไปช่วยเสริมสร้างการพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมดุล

รูปแบบการจัดการศึกษาในอนาคต ได้แก่ ให้อิสระแก่ผู้เรียน ให้ทางออกและทางเลือกแก่ทุกคน ทำให้คนรักท้องถิ่นและสามารถดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างพึงพอใจ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานมีเสรีภาพและความรับผิดชอบ ในหน้าที่ รูปแบบการศึกษามีความหลากหลาย เพื่อสนองความต้องการและลักษณะแตกต่างกันของบุคคลและชุมชน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีการประสานสัมพันธ์กัน ใช้ความหลากหลายขององค์กรให้เป็นประโยชน์ ได้แก่ โรงเรียน ครอบครัวยุคใหม่ สื่อมวลชน องค์กรศาสนา ภาคเอกชน องค์กรเอกชนสาธารณะประโยชน์ และองค์กรเฉพาะกิจ นำเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายข้อมูลทั่วโลกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจที่ทันสมัยกับคุณค่าแบบไทยที่เน้นค่านิยมและจริยธรรมตามแนวทางของศาสนา เป็นสื่อให้คนไทยเข้าถึงแก่นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนชาติต่าง ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือและการแข่งขันในเชิงสร้างสรรค์ การสร้างคุณภาพหรือความพอดีในการผสมผสานคุณลักษณะต่างข้าง ได้แก่ ความเป็นผู้นำกับผู้ตาม ความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะ กับความสามารถในการดำรงตนในฐานะปัจเจกบุคคล เสรีภาพกับความรับผิดชอบต่อความสามารถในการแข่งขันกับสมณะ การเห็นความสำคัญและประโยชน์ในวิทยาการสมัยใหม่กับความชื่นชมในภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม การเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทย การเพิ่มพูนทักษะเฉพาะทางกับการเพิ่มพูนสุนทรียภาพและความรอบรู้ในภาพรวม การเรียนรู้ผ่านสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ กับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ “มนุษย์สัมพันธ์มนุษย์” การจัดประมวลสาระความรู้ทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

2. การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนในระบบการศึกษาในอนาคต การขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะนำไปสู่การปฏิบัติยังคงไม่ครอบคลุมของสถานศึกษาในวงกว้าง ควรมีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปใช้ประกอบการขยายผลอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และความท้าทายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ความพร้อมของสถานศึกษา คุณภาพของครู และบุคลากรทางการศึกษาทั้งในระดับขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ที่จะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติและรูปแบบการเรียนการสอนให้เท่าทันกับหลักสูตรฐานสมรรถนะแบบใหม่ ส่งผลให้เกิดความท้าทายในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปปรับใช้อย่างยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนและเร่งพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เหมาะสมกับผู้เรียน

3. การทำการเปรียบเทียบทางการศึกษา

Kandel (1936, p. 406) เห็นว่า การศึกษาเปรียบเทียบมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นพบแรงผลักดันและปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้ระบบการศึกษาในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ในขณะที่ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานในการวัดความแตกต่างของการศึกษาระหว่างแต่ละประเทศ สำหรับระเบียบวิธีการศึกษาเปรียบเทียบระบบการศึกษา ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการศึกษา หากเป้าหมายของการศึกษาเป็นเพียงแค่เพื่อเรียนรู้ (learn something) ระบบการศึกษาเท่านั้น การรายงานที่ไม่จำเป็นต้องมีการอธิบาย (a description without explanation) ก็เพียงพอแล้ว แต่แท้ที่จริงแล้ว นักวิจัยด้านการศึกษาเปรียบเทียบมีเป้าหมายมากกว่าการศึกษาเฉพาะข้อมูล (information) ของระบบการศึกษา ควรศึกษาปัจจัยที่กำหนดลักษณะของระบบการศึกษา และรายงานความแตกต่างหรือความเหมือนกันระหว่างระบบการศึกษาสองระบบ หรือมากกว่าสองระบบ โดยอธิบายว่าระบบการศึกษาระบบหนึ่งใช้วิธีใด เพื่อแก้ไขปัญหา (Kandel, 1959, p. 271)

Bray (2007). ได้เสนอมิติการทำการวิจัยเปรียบเทียบทางการศึกษาใน 7 มิติ ได้แก่

1) ภูมิภาคของโลกหรือทวีป (world regions/ continents) ภายในภูมิภาคหรือทวีป มีลักษณะทางการศึกษาที่เหมือนกัน ในขณะที่เดียวกัน ความเหมือนกันภายในภูมิภาคหรือทวีปนี้ ทำให้เกิดความแตกต่างจากภูมิภาคอื่นหรือทวีปอื่น

2) ประเทศ (countries) ประเทศต่าง ๆ อาจมีลักษณะทางการศึกษาที่มีความเหมือนกันบนพื้นผิว แต่มีความแตกต่างกันซ่อนอยู่ภายใต้ การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศเป็นการวิจัยที่สำคัญที่สุดตั้งแต่การศึกษาเปรียบเทียบ (comparative education) เกิดขึ้น

3) รัฐหรือจังหวัด (states/ provinces) การศึกษาเปรียบเทียบในระดับรัฐหรือจังหวัดสามารถทำได้สำหรับประเทศที่มีลักษณะการกระจายอำนาจในระดับสูง

4) ภูมิภาคภายในประเทศ (districts) การศึกษาเปรียบเทียบในระดับนี้ เป็นการวิจัยที่เหมาะสมสำหรับประเทศที่มีความแตกต่างกันภูมิภาค ในบางกรณี ข้อมูลในระดับประเทศอาจเชื่อถือไม่ได้ เนื่องจากภูมิภาคต่าง ๆ ภายในประเทศมีความแตกต่างกันมาก

5) มหาวิทยาลัย (university) การศึกษาเปรียบเทียบในระดับอุดมศึกษา ต้องศึกษาภูมิภาคของมหาวิทยาลัย และวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย หรืออาจทำการเปรียบเทียบมหาวิทยาลัยข้ามประเทศ

6) ชั้นเรียน (classroom) การศึกษาเปรียบเทียบมักจะให้ความสำคัญในระดับระบบการศึกษาและนโยบายทางการศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชั้นเรียน ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบชั้นเรียนระหว่างประเทศ กำลังได้รับความสนใจมากขึ้น

7) รายบุคคล (individuals) นักวิจัยสามารถศึกษาเปรียบเทียบผู้อำนวยการ อาจารย์ ผู้ปกครอง และนักศึกษา ซึ่งสามารถทำการวิจัยในแนวทางของสาขาวิชาต่าง ๆ

Hans (1959, p. 307) เห็นว่า การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาสามารถใช้วิธีการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ (historical approach) ว่า การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์จะพยายามสำรวจสาเหตุในอดีตของหนึ่งประเทศหรือหลายประเทศที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (variation) ระหว่างศาสนาหรือชุมชนของประเทศ ทศนคติทางด้านศาสนา ทศนคติทางด้านความทะเยอทะยานของชาติ ตลอดจนลักษณะประจำชาติในอดีตที่ลึกซึ้ง อาจกำหนดสิ่งเหล่านี้ในปัจจุบันได้โดยไม่รู้ตัว การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เท่านั้นที่สามารถนำสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาให้อยู่บนพื้นผิว อธิบายพลังของสิ่งเหล่านี้ที่มีต่อวัฒนธรรมของชาติ และทำให้การศึกษาเปรียบเทียบเป็นการศึกษา (educative) ได้

4. ความแตกต่างระหว่างการศึกษาไทยกับต่างประเทศ

4.1 เวลาในการเรียน ความแตกต่างระหว่างการศึกษาไทยกับต่างประเทศ เรื่องเวลาเรียนในแต่ละวัน เวลาของแต่ละประเทศจะไม่เท่ากันอยู่แล้ว เนื่องจากเวลาโลกอีกทวีปหนึ่ง (กรณีทางยุโรป) แต่ถ้าพูดถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนของแต่ละวัน การศึกษาของประเทศไทยใช้เวลาใน 1 วัน เฉลี่ย 7 - 8 ชั่วโมงในการเรียน แต่การศึกษาของต่างประเทศใช้ในการเรียนเฉลี่ยเพียงวันละ 3 - 5 ชั่วโมงเท่านั้น ซึ่งสรุปได้เลยว่า การศึกษาของประเทศไทยในแต่ละวันใช้เวลามากกว่าการศึกษาของต่างประเทศ

4.2 การแต่งกาย เพื่อการไปเรียน ความแตกต่างระหว่างการศึกษาไทยกับต่างประเทศ เรื่องการแต่งกาย การศึกษาของประเทศไทย มีกฎเกณฑ์บังคับ ให้แต่งเครื่องแบบให้ถูกต้องตามกฎหมายกระทรวง และตามกฎหมายของสถาบัน ไม่อนุญาตให้แต่งกายในชุดไปรเวท แต่การศึกษาในต่างประเทศบางสถาบันอนุญาตให้นักเรียน นักศึกษา แต่งกายไปเรียนโดยชุดอะไรก็ได้ โดยเฉพาะในระดับ high school หรือ University ซึ่งรายการนี้มีหลายประเทศทั่วโลก

4.3 วิชาที่ต้องเรียน เรื่องวิชาที่ต้องเรียน การศึกษาไทยกับต่างประเทศมีความเหมือนกันทั้งการศึกษาไทยและการศึกษาต่างประเทศ ใช้วิชาเรียนที่เหมือนกัน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาวิทยาศาสตร์ ก็มีสอนแทบทุกประเทศในทศวรรษโลก แต่จะมีความแตกต่างเรื่องวิชาภาษาไทยในต่างประเทศ บางสถาบันอาจไม่มีการเรียนการสอนในภาควิชานี้

4.4 รูปแบบการเรียนการศึกษา ความแตกต่างระหว่างการศึกษาไทยกับต่างประเทศ เรื่องการศึกษาในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเน้นให้เรียนไปในด้านวิชาการให้แน่น แต่จะมีชั่วโมงว่าง หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้เล็กน้อย เน้นการเรียนในห้องมากกว่านอกห้อง แต่ในการศึกษาต่างประเทศนั้น เน้นการเรียนนอกห้องมากกว่าในห้องเรียน มักจะให้การบ้านหรือหัวข้อให้นักศึกษาไปค้นคว้านอกห้อง และ มาแชร์ความรู้กันภายในห้อง เน้นการทำกิจกรรมร่วมกัน มากกว่าวิชาการในห้อง

สรุปและอภิปรายผล

1. การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย มีดังนี้ 1) การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับอาจารย์ผู้สอน โดยในระดับมหาวิทยาลัยจัดอบรมให้ความรู้ทางด้าน basic teaching แก่อาจารย์ใหม่ทุกคน 3) การส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์พัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการให้ทุนสนับสนุนการผลิตบทเรียน virtual classroom และ CAI และการอำนวยความสะดวกในการดำเนินการโดยจัดทำโปรแกรมกลางของมหาวิทยาลัยที่ใช้ในการจัดทำบทเรียน virtual classroom 4) พัฒนาแบบประเมินการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษาให้มีข้อความเกี่ยวกับการสอนของอาจารย์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาไทยในปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญส่งผลต่อการศึกษาไทยในปัจจุบัน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมีผลต่อการกำหนดคุณสมบัติและคุณภาพของแรงงานในอนาคต 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ตลาดการศึกษา เนื่องจากการกำหนดลักษณะของแรงงานที่ต้องการ เช่น เศรษฐกิจใหม่จะแข่งขันกันด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งต้องอาศัยการวิจัยและพัฒนา 3) ปัจจัยด้านระบบราชการ เนื่องจากการทำงานตามระบบราชการไทยมักทำงานแบบต่างคนต่างทำไม่ไปในทิศทางเดียวกัน การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาเคลื่อนไป มีความอย่างยากลำบาก เนื่องด้วยระบบราชการเป็นอุปสรรค ซึ่งเกิดจากความล่าช้าในการประสานงาน 4) ปัจจัยด้านการเมือง การปฏิรูปการศึกษาขึ้นอยู่กับการเมืองเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าระบบการเมืองมีเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคก็จะทำให้การเมืองไทยไม่ก้าวหน้า และ 5) ปัจจัยด้านคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมที่จำเป็นจะต้องมีการปลูกฝังหรือพัฒนาให้เกิดขึ้นตามกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น สังคมจะเจริญออกมาได้คนในสังคมจะต้องมีคุณธรรม การพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคล จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมระดับภาพรวม จึงได้สังเคราะห์คุณธรรมระดับบุคคลเพื่อบูมความสำเร็จของส่วนรวม

3. แนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต การวิเคราะห์การศึกษาในประเทศไทยภายใต้การใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) การศึกษาแห่งชาติ 1) การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกจึงส่งผลให้สังคมไทยเกิดการปรับตัวเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนด้วยทั้งแนวคิด สาระ ตลอดจนแนวทางในการจัดการศึกษาในฐานะเป็นเครื่องมือหรือวิธีการที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลในชาติ ดังนั้น เป้าหมายของการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 คือ การสร้างปัญญาชนป้อนเข้าสู่สังคมไทย ปัญญาชนดังกล่าวมี 2 ระดับ คือ ประชาเมธี และรูปแบบการจัดการศึกษาในอนาคต ได้แก่ ให้อิสระแก่ผู้เรียน ให้ทางออกและทางเลือกแก่ทุกคน 2) การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนในระบบการศึกษาในอนาคต การขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติยังคงไม่ครอบคลุมสถานศึกษาในวงกว้าง ควรมีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปใช้ประกอบการขยายผลอย่างเป็นรูปธรรม ความท้าทายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ความพร้อมของสถานศึกษา คุณภาพอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทั้งระดับขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา 3) การทำการเปรียบเทียบทางการศึกษา การเปรียบเทียบทางการศึกษา มีดังนี้ ภูมิภาคของโลกหรือทวีป ประเทศ รัฐหรือจังหวัด ภูมิภาคภายในประเทศ สถาบันอุดมศึกษา และรายบุคคล 4) ความแตกต่างระหว่างการศึกษาไทยกับต่างประเทศ มีดังนี้ การศึกษาของประเทศไทยใช้เวลาใน 1 วัน เฉลี่ย 7-8 ชั่วโมงในการเรียน แต่การศึกษาของต่างประเทศใช้ในการเรียนเฉลี่ยเพียงวันละ 3-5 ชั่วโมงเท่านั้น ซึ่งสรุปได้เลยว่า การศึกษาของประเทศไทยในแต่ละวันใช้เวลามากกว่าการศึกษาของต่างประเทศ การแต่งกาย เพื่อการไปเรียน การแต่งกายการศึกษาของประเทศไทย แต่งเครื่องแบบให้ถูกต้องตามกฎหมายกระทรวง และตามกฎหมายของสถาบัน ไม่อนุญาตให้แต่งกายในชุดไพรเวต แต่การศึกษาในต่างประเทศบางโรงเรียนอนุญาตให้นักศึกษาแต่งกายไปเรียนโดยชุดอะไรก็ได้โดยเฉพาะในระดับ high school หรือ university วิชาที่ต้องเรียน เรื่องวิชาที่ต้องเรียน การศึกษาไทยกับต่างประเทศ มีความเหมือนกันและรูปแบบการเรียนการศึกษา ความแตกต่างระหว่างการศึกษาไทยกับต่างประเทศ เรื่องการศึกษา ในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเน้นให้เรียนไปในด้านวิชาการให้แน่นโดยสำคัญ แต่จะมีชั่วโมงว่าง หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้เล็กน้อย เน้นการเรียนในห้องมากกว่านอกห้อง แต่ในการศึกษาต่างประเทศ มีเน้นการเรียนนอกห้องมากกว่าการเรียนในห้องเรียน มักจะให้การบ้านหรือ

หัวข้อให้ผู้เรียนไปค้นคว้านอกห้องด้วยตนเอง และมาแชร์ความรู้กันภายในห้องเรียน เป็นการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

การอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). *วิเคราะห์ 5 ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการศึกษาไทย*. <http://www.kriengsak.com/node/1040>
- ปรีดี ทุมเมฆ. (2560). *แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 : มิติด้านการศึกษา*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(3), 389-403.
- ประหยัด พิมพา. (2551). *แนวโน้มการศึกษาไทยในครึ่งทศวรรษหน้า*. <http://www.kriengsak.com/node/77>
- ประหยัด พิมพา. (2561). *การศึกษาไทยในปัจจุบัน*. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธรรม*, 7(1), 244.
- ยีน ภู่วรรณ. (2551). *ไอซีทีเพื่อการศึกษาไทย*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- รุ่งนภา ตั้งจิตเจริญกุล, วิชุดา กิจธรรม, สุริพร อนุศาสนนันท์, พิกุล เอกวางกูร และจันทร์เพ็ญ ตั้งจิตเจริญกุล. (2560). *การศึกษาแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาไทย*. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 23(1), สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิปปนนท์ เกตุทัต. (2538). *การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์*. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุภารัตน์ แซ่อ้อ. (2555). *5 ปัจจัยที่มีผลกับการศึกษา*. <https://www.gotoknow.org/posts/274883>
- Bray, M. (2007). *Actors and Purposes in Comparative Education*. *Comparative Education Research*. CERC Studies in Comparative Education, 19, 15-38. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6189-9_1
- Hans, N. (1959). *The Historical Approach to Comparative Education*. *International Review of Education / Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft / Revue Internationale de l'Education*, 5(3), 299-309.
- Kandel (1936). *Toward a Postcolonial Comparative and International Education*, 406. <https://doi.org/10.1086/723491>